

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ІМ. Б. Д.
ГАВРИЛИШИНА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Лунишин Володимир Васильович

ІННОВАЦІЙНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО
ФІНАНСОВОГО РИНКУ

спеціальність 051 Економіка
освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»
кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент
групи ЕМЕМ-21
Лунишин Володимир Васильович

підпис
Науковий керівник:
проф. Іващук І. О.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	
1.1. Сутнісні характеристики світового фінансового ринку	6
1.2. Інновації як чинник розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	
2.1. Впровадження інновацій на світових фінансових ринках.....	19
2.2. Вплив інновацій на глобальну стабільність фінансового ринку та подолання фрагментації.....	25
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	
3.1. Регулювання інноваційних процесів на фінансових ринках: виклики та можливості	35
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Фінансовий ринок відіграє ключову роль у сучасній економіці, функціонуючи як складна система взаємодії між економічними суб'єктами та відображаючи структурні зміни в національній економіці. Завдяки фінансовому ринку забезпечується мобілізація грошових коштів, які спрямовуються на задоволення потреб бізнесу та населення у фінансових ресурсах, а також надається можливість державі здійснювати оперативний вплив на економічні процеси. Важливість фінансового ринку як інструменту регулювання економічного розвитку зростає в умовах періодичних криз, що вимагає забезпечення макрофінансової стабільності країни.

Процеси фінансіалізації стають однією з визначальних рис сучасного розвитку, сприяючи формуванню нового фінансового простору, де домінують як регуляторні функції держави, так і ринкові механізми. Новий фінансовий ландшафт формується під впливом фінансових алгоритмів, що спрямовують інвестиції, підтримують розвиток стартапів, а також реалізують інфраструктурні рішення для екосистем послуг та бізнес-процесів. Хоча це створює потужний потенціал для економічного розвитку, водночас зростають і фінансові ризики та виклики, що потребують адаптивних регуляторних підходів та впровадження інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових колах проявляється значний інтерес до тематики функціонування фінансових ринків. Значний внесок у теоретичні основи функціонування фінансових ринків зробили З. Боді, Г. Габбард, Дж. Данінг, Дж. Кейнс, Р. Коуз, Г. Марковіц, Р. Мертон, Дж. Стігліц, Р. Талер, В. Шарп та інші. Серед українських вчених варто відзначити праці Л. Алексеєнко, В. Базилевича, В. Гейця, А. Даниленка, В. Корнєєва, М. Крупки, Д. Лук'яненка, З. Луцишин, В. Міщенко, С. Міщенко, О. Мозгового, О. Рогача, О. Рожка, А. Філіпенко та ін. Разом з тим, під впливом процесів глобалізації та інформатизації з'являються нові чинники та виклики, що трансформують фінансові ринки.

Актуальність теми дослідження зумовлена трансформаційними змінами,

що відбуваються в глобальній економіці під впливом технологічного прогресу та нових викликів. Інновації, такі як фінансові технології (FinTech), цифрові валюти, блокчейн, штучний інтелект, автоматизація фінансових операцій і розвиток екосистемних платформ, значно змінюють традиційні уявлення про функціонування фінансового ринку та трансформують його структуру.

Питання інноваційного розвитку фінансового ринку є особливо важливим на тлі підвищених ризиків, що виникають у глобальному фінансовому середовищі через економічні кризи, політичну нестабільність і кліматичні виклики. Зазначені аспекти обумовлюють важливість даного дослідження.

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в виявленні інноваційних факторів, що впливають на світові фінансові ринки, із фокусом на практичне впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн і фінтех. Для досягнення мети дослідження вирішено такі завдання:

- розкрити сутнісні характеристики світового фінансового ринку та його значення в глобальній економіці;
- визначити вплив інновацій як ключового чинника розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації;
- проаналізувати сучасні тенденції впровадження інновацій на світових фінансових ринках;
- дослідити вплив інновацій на глобальну стабільність фінансового ринку та шляхи подолання його фрагментації;
- окреслити перспективи інноваційного розвитку світового фінансового ринку та надати рекомендації щодо його ефективного регулювання.

Об'єктом дослідження є світовий фінансовий ринок у контексті впровадження та розвитку інновацій.

Предметом дослідження є інноваційні фактори, що сприяють розвитку світового фінансового ринку та їхній вплив на функціонування фінансових інститутів.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплекс спеціальних та наукових методів, що забезпечили всебічний аналіз сучасних тенденцій маркетингової діяльності міжнародних компаній. Серед наукових методів

використано метод аналіз і синтез для визначення та узагальнення теоретичних підходів до маркетингової діяльності міжнародних компаній, а також для виявлення ключових факторів впливу глобального середовища; індукція та дедукція, метод аналогій, метод узагальнення використовувалися для формулювання основних висновків і систематизації результатів дослідження; метод порівняльного аналізу; метод статистичного аналізу.

Інформаційну базу роботи сформували праці зарубіжних та вітчизняних дослідників з питань фінансових ринків. Інформаційне забезпечення дослідження включає також офіційні звіти міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку, OECD), а також аналітичні дані щодо впровадження фінансових технологій та новітніх тенденцій на світових ринках.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному дослідженні інноваційних факторів, що впливають на глобальні фінансові ринки, із фокусом на їхній вплив на стабільність, динаміку та структурні зміни фінансових інститутів. Зокрема, вивчено роль новітніх технологій, таких як блокчейн і фінтех, у формуванні нових тенденцій і ризиків.

Практичне значення роботи. Висновки та рекомендації кваліфікаційної роботи мають прикладне спрямування, яке полягає у можливості застосування отриманих результатів для вдосконалення практик регулювання та управління на світових фінансових ринках з урахуванням інноваційних факторів, при розробці фінансовими установами стратегій адаптації до нових умов ринку.

Апробація результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано тези, які були апробовані на: Міжнародній науково-практичній конференції «Синергія науки та освіти в сучасному світі», 12 листопада 2024 р., м. Житомир; XIV Національній науково-практичній конференції «Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки і бізнесу», 14 листопада 2024 р., м. Тернопіль.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг джерел становить 50 найменувань на 5 сторінках. Основний обсяг роботи становить 49 сторінок, містить 7 таблиць, 6 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

1.1. Сутнісні характеристики світового фінансового ринку

Фінансовий ринок є однією з ключових ланок економічної системи, оскільки він забезпечує ефективний розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів у суспільстві. Він виступає складовою частиною загальної економічної інфраструктури, де здійснюються трансакції між учасниками ринку, що мають надлишок фінансових коштів, і тими, хто потребує їх для фінансування своїх проєктів та потреб. Таким чином, фінансовий ринок сприяє оптимізації використання капіталу, що є вирішальним для забезпечення сталого економічного розвитку. Його основна функція – посередництво між тими, хто має надлишкові фінансові ресурси, і тими, хто їх потребує для інвестицій або інших цілей.

Фінансовий ринок виступає інструментом, що дозволяє акумулювати капітал і перетворювати його на економічну цінність. Він формує міст між інвесторами, які шукають вигідних умов для вкладень, і підприємствами або державами, що залучають кошти для реалізації своїх проєктів. Таким чином, фінансовий ринок сприяє сталому розвитку економіки через стимулювання інвестицій, інновацій та зростання продуктивності.

Крім того, фінансовий ринок є механізмом управління ризиками. Завдяки похідним фінансовим інструментам, як-от опціони чи ф'ючерси, учасники ринку можуть захищати свої активи від волатильності цін або інших несприятливих чинників.

Поняття фінансового ринку можна визначити як систему економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу фінансових активів. Основними учасниками фінансового ринку є державні та приватні інститути, фінансові посередники (банки, страхові компанії, інвестиційні фонди тощо), а

також фізичні та юридичні особи. Фінансовий ринок виконує низку функцій, серед яких основними є: мобілізація та перерозподіл фінансових ресурсів, забезпечення ліквідності фінансових активів, мінімізація ризиків, а також інформаційна функція, яка полягає у забезпеченні учасників ринку інформацією про ціни та обсяги угод.

Особливу увагу слід приділити сутності фінансового ринку, яка полягає у створенні умов для ефективного функціонування механізму фінансування. У цьому контексті фінансовий ринок забезпечує стабільне та передбачуване середовище для інвесторів і позичальників, дозволяючи встановити рівновагу між попитом і пропозицією фінансових ресурсів. Важливо також відзначити, що фінансовий ринок виконує регуляторну роль, що полягає у встановленні відповідних правил та нормативів, які дозволяють знизити ризики, пов'язані з фінансовими операціями.

Таким чином, фінансовий ринок є важливим інструментом у забезпеченні стійкого економічного розвитку країни. Його належне функціонування сприяє стабільності економіки, збільшенню інвестиційної активності та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів. Фінансовий ринок не тільки відображає фінансовий стан економіки, а й виступає активним механізмом, що впливає на розвиток як національної, так і глобальної економіки.

Фінансовий ринок складається з кількох сегментів, кожен з яких має свою специфіку і виконує окремі завдання в рамках економічної системи. Як зазначають українські науковці, присутня «кількісна масштабізація як окремих сегментів, так і загалом усього глобального фінансового ринку. Можна навести десятки та сотні цифр, які демонструють зростання фінансового ринку в останні десятиріччя. Більше того, можна виявити в окремих випадках навіть і низхідні тенденції» [35]. Фінансовий ринок поділяється на кілька сегментів, кожен із яких виконує свої специфічні завдання:

- Ринок капіталу: забезпечує довгострокове фінансування для бізнесу та урядів через випуск акцій і облігацій. Ринок капіталу обслуговує потреби у довгострокових інвестиціях через такі інструменти, як акції та облігації.

- **Грошовий ринок:** відповідає за короткострокове фінансування і ліквідність. На грошовому ринку здійснюється обіг короткострокових фінансових інструментів, таких як депозити та кредити/

- **Валютний ринок:** забезпечує обмін і регулювання валютних операцій, що є критично важливим для глобальної торгівлі.

- **Ринок деривативів:** надає можливості для хеджування та спекуляції за допомогою складних фінансових інструментів.

«Загальна типологія моделей фінансового ринку детермінується усталеними взаємозв'язками їхніх сутнісних ознак, такими, як, наприклад, механізмами фінансування довгострокового економічного зростання, співвідношенням основних класів фінансових активів, а також структурою ринку (суб'єктною, інструментарною, регуляторно-правовою). Структура фінансового ринку надає спрощену уяву про його модель» [4]. Фінансові ринки мають кілька класифікацій залежно від критеріїв аналізу, основними з яких є:

1. За типом фінансових інструментів:

- Ринок акцій – забезпечує торгівлю частками компаній (акціями).
- Ринок облігацій – включає обіг боргових зобов'язань (державних і корпоративних облігацій).
- Ринок валют – охоплює операції з іноземною валютою.
- Ринок деривативів – торгівля похідними фінансовими інструментами (ф'ючерси, опціони).
- Ринок товарних активів – фінансові операції, пов'язані з торгівлею сировиною (нафта, метали, зернові).

2. За географічним охопленням (табл. 1.1):

- Глобальний – включає фінансові операції між країнами.
- Світовий – об'єднує всі країни світу для здійснення фінансових угод.
- Регіональний – охоплює країни певного регіону (ЄС, Азія).
- Національний – функціонує в межах однієї держави.
- Локальний – зосереджений у межах невеликої території (місто, область).

Таблиця 1.1

**Види фінансових ринків за географічним охопленням та їх
характеристики***

Вид фінансового ринку	Опис	Особливості
Глобальний фінансовий ринок	Охоплює всю фінансову діяльність у глобальному масштабі, пов'язує ринки різних країн. Його учасниками є міжнародні корпорації, уряди, інвестори.	Глобальний доступ до фінансових ресурсів, висока ліквідність, регулювання з боку міжнародних організацій.
Світовий фінансовий ринок	Фінансовий ринок, на якому відбуваються операції між країнами. Він включає торгівлю валютою, облігаціями, акціями та іншими інструментами.	Відображає світові економічні тенденції, залежить від валютних курсів, міждержавної політики.
Національний фінансовий ринок	Функціонує в межах однієї держави, обслуговує внутрішні фінансові потреби. Основні учасники - банки, компанії, населення.	Регулюється національним законодавством, залежить від стану економіки країни.
Регіональний фінансовий ринок	Ринок, який об'єднує фінансові ресурси певного регіону, наприклад ЄС чи АСЕАН. Включає операції між країнами в межах регіону.	Включає регіональні особливості, стандарти торгівлі, координацію між учасниками регіону.
Локальний фінансовий ринок	Локалізований у межах невеликої території, наприклад міста чи області. Включає місцеві банки, інвесторів та бізнес.	Орієнтований на потреби місцевої економіки, часто має обмежені ресурси і ліквідність.

*Складено автором

3. За типом ринку:

- Первинний ринок – місце, де фінансові інструменти продаються вперше (наприклад, IPO).
- Вторинний ринок – місце, де фінансові інструменти перепродаються між інвесторами.
- Грошовий ринок – обслуговує короткострокові позики і депозити.
- Ринок капіталу – включає довгострокове фінансування.

4. За ступенем організованості:

- Організовані ринки – регульовані біржі (наприклад, фондові біржі).
- Неорганізовані ринки (позабіржові) – фінансові угоди поза біржею (OTC).

5. За рівнем регулювання:

- Регульовані ринки – підлягають державному нагляду та контролю.
- Нерегульовані ринки – діють на основі домовленостей між учасниками.

6. За терміном дії операцій:

- Ринок короткострокових інструментів – до 1 року (грошовий ринок).
- Ринок довгострокових інструментів – понад 1 рік (ринок капіталу).

7. За видами учасників:

- Ринок приватних фінансів – для фізичних осіб.
- Корпоративний ринок – для компаній.
- Державний ринок – для урядів і державних установ.

8. За функціональним призначенням:

- Інвестиційний ринок – для залучення та розміщення капіталу.
- Ринок спекулятивних угод – орієнтований на отримання прибутку від цінових змін.

- Хеджувальний ринок – для захисту від ризиків.

Кожна з цих класифікацій дозволяє розглянути фінансові ринки з різних точок зору, що допомагає краще зрозуміти їхню структуру, механізми та роль в економіці.

Світовий фінансовий ринок виконує ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку глобальної економіки, виступаючи посередником між різними економічними суб'єктами та сприяючи ефективному використанню фінансових ресурсів. Його функції охоплюють широкий спектр економічних процесів, забезпечуючи взаємозв'язок між країнами, галузями та інвесторами.

1. Мобілізація капіталу. Світовий фінансовий ринок сприяє акумулюванню фінансових ресурсів з різних джерел, що дозволяє урядам, корпораціям і підприємствам залучати кошти для реалізації інфраструктурних

проектів, інноваційних розробок чи розвитку бізнесу.

2. Розподіл ресурсів. Одна з основних функцій фінансового ринку – це перерозподіл капіталу між країнами, секторами економіки та учасниками ринку. Це забезпечує інвестування в найбільш перспективні та ефективні проекти, підвищуючи продуктивність економіки.

3. Управління ризиками. Світовий фінансовий ринок надає інструменти для хеджування ризиків, таких як ф'ючерси, опціони та свопи. Це дозволяє учасникам ринку мінімізувати втрати від несприятливих змін у валютних курсах, цінах на сировинні товари чи відсоткових ставках.

4. Ліквідність активів. Фінансовий ринок забезпечує можливість швидкого перетворення активів на грошові кошти, що є важливим для підтримки гнучкості в управлінні фінансами. Висока ліквідність робить інвестиції більш привабливими для інвесторів.

5. Формування цін. Фінансовий ринок виконує функцію ціноутворення, визначаючи справедливую вартість фінансових активів, таких як акції, облігації чи валюта. Ціни на ринку базуються на попиті, пропозиції та очікуваннях інвесторів.

6. Забезпечення міжнародної фінансової взаємодії. Світовий фінансовий ринок об'єднує учасників з різних країн, створюючи умови для транскордонного руху капіталу. Це сприяє інтеграції національних економік у глобальну систему та підвищує взаємозалежність між державами.

7. Стимулювання економічного розвитку. Через механізми залучення інвестицій і фінансування проектів фінансовий ринок стимулює економічне зростання, створюючи нові робочі місця, підвищуючи продуктивність праці та розширюючи виробничі потужності.

1.2. Інновації як чинник розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації

Глобалізація докорінно змінила функціонування світових фінансових ринків, зробивши їх більш взаємопов'язаними, багатовимірними та залежними від міжнародних економічних процесів. Ось ключові аспекти цього впливу:

1. Інтеграція фінансових ринків. Глобалізація зумовила тісну взаємодію між фінансовими ринками різних країн.

- Взаємозалежність операцій: події на одній із провідних бірж, наприклад, у США, можуть негайно позначитися на стані фінансових ринків Європи чи Азії.
- Транскордонні потоки капіталу: інвестори отримали доступ до глобальних можливостей для вкладень, що підвищує ліквідність ринків, проте також збільшує їхню вразливість до кризових явищ.

2. Розвиток фінансових інструментів. Глобалізація стимулювала створення нових фінансових інструментів.

- Похідні інструменти: розробка ф'ючерсів, опціонів та свопів дозволяє ефективніше управляти ризиками, але водночас підвищує рівень спекулятивної активності.
- Цифрові активи: поширення криптовалют стало можливим завдяки глобальній цифровій трансформації.

3. Роль міжнародних фінансових центрів. Світові фінансові центри відіграють ключову роль у стимулюванні інноваційного розвитку світового фінансового ринку, слугуючи платформами для впровадження та поширення нових технологій, бізнес-моделей і фінансових продуктів. Такі центри, як Лондон, Нью-Йорк, Сингапур, Гонконг і Цюрих, забезпечують сприятливе середовище для інновацій завдяки своїй розвиненій інфраструктурі, доступу до капіталу, високому рівню експертизи та потужним регуляторним рамкам. Вони часто є першими, хто впроваджує фінансові технології, такі як блокчейн, штучний інтелект, автоматизовані платформи торгівлі та цифрові валюти, завдяки чому стають локомотивами глобальних трансформацій. Крім того,

світові фінансові центри сприяють міжнародній координації, створюючи майданчики для діалогу між урядами, регуляторами та приватним сектором, що дозволяє гармонізувати регуляторні підходи та сприяти інтеграції інновацій у глобальну фінансову екосистему. Таким чином, вони відіграють вирішальну роль у створенні глобального фінансового середовища, здатного відповідати сучасним викликам і стимулювати сталий економічний розвиток.

4. Роль міжнародних фінансових організацій. Глобалізація зміцнила значення таких інституцій, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Вони регулюють міжнародні фінансові потоки, підтримують економічну стабільність та забезпечують довіру до фінансових ринків.

5. Економічна нестабільність. Фінансові ринки стали вразливішими до системних ризиків.

- Кризи: фінансова криза 2008 року продемонструвала, як швидко криза в одній країні може охопити увесь світ.

- Ефект доміно: негативні явища в одній економіці тепер мають значно сильніший вплив на глобальну економіку.

6. Цифровізація фінансів. Глобалізація прискорила впровадження нових технологій.

- Автоматизація: системи високочастотної торгівлі (HFT) та блокчейн підвищують ефективність ринків, але створюють нові виклики, як-от кіберзагрози.

7. Стандартизація практик. Завдяки глобалізації уніфіковано багато аспектів фінансової діяльності.

- Єдині стандарти: введення Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS) спрощує транскордонні операції.

- Регуляторна уніфікація: країни поступово узгоджують свої фінансові регулювання відповідно до міжнародних вимог.

8. Нерівність між країнами. Глобалізація створила дисбаланс у розподілі фінансових ресурсів.

- Концентрація капіталу: розвинені країни залучають основну частину

інвестицій.

- Економіки, що розвиваються: ці країни часто залишаються на периферії світових фінансових процесів, маючи обмежений доступ до ресурсів.

Світовий фінансовий ринок є одним із найдинамічніших секторів глобальної економіки, де зміни відбуваються з безпрецедентною швидкістю. Інновації виступають ключовим фактором цього розвитку, формуючи нові можливості, виклики та трансформуючи традиційні моделі фінансової діяльності.

Інновації – це процес створення та впровадження нових ідей, технологій або підходів, які змінюють існуючі системи і сприяють їх розвитку. У фінансовій сфері вони відіграють вирішальну роль, забезпечуючи адаптацію ринку до викликів часу та відкриваючи нові можливості для учасників. Ці зміни можуть стосуватися як фінансових продуктів, так і способів їхнього надання, а також організаційних моделей чи регуляторних механізмів.

Інновації у фінансовій сфері можуть охоплювати широкий спектр змін. Вони класифікуються за різними ознаками:

1. За характером змін:

- Продуктові інновації – розробка нових фінансових інструментів, таких як зелені облігації чи криптовалюта.
- Процесні інновації – модернізація способів виконання фінансових операцій, наприклад, впровадження цифрових платформ.
- Організаційні інновації – створення нових підходів до управління ринками або бізнес-процесами.

2. За рівнем впливу:

- Революційні – радикальні зміни, які створюють нову якість у фінансовій діяльності (наприклад, блокчейн).
- Еволюційні – поступове вдосконалення існуючих моделей і технологій.

3. За сферою застосування:

- Технологічні – використання новітніх розробок, таких як штучний інтелект.

- Регуляторні – зміни у правилах та стандартах фінансової діяльності.

Інновації є основою прогресу фінансової системи, оскільки вони сприяють оптимізації її роботи, розширенню доступу до послуг та підвищенню прозорості. Їх значення можна розділити на кілька ключових аспектів:

1. Ефективність. Інноваційні технології, як-от автоматизація процесів і цифрові платформи, знижують витрати та прискорюють виконання операцій, що покращує роботу ринку.

2. Доступність. Сучасні рішення роблять фінансові послуги доступними для ширшої аудиторії. Наприклад, мобільні банківські застосунки відкрили доступ до фінансових ринків для тих, хто раніше не мав такої можливості.

3. Прозорість. Технології блокчейн і смарт-контракти створюють новий рівень довіри до ринку, забезпечуючи прозорість операцій і мінімізуючи шахрайство.

4. Управління ризиками. Інноваційні інструменти, такі як похідні контракти, дозволяють зменшити вплив ринкових ризиків, що є критично важливим для стабільності системи.

Світовий фінансовий ринок за останні десять років пережив суттєві трансформації, обумовлені глобалізацією, технологічними інноваціями, змінами в економічній політиці та впливом кризових явищ. Протягом останнього десятиліття продовжувалося регулювання фінансових ринків, спрямоване на запобігання новим кризам. Фінансові кризи мали значний вплив на світовий фінансовий ринок, спричиняючи суттєві зміни та стимулюючи появу інновацій (табл. 1.2). Велика депресія 1929–1939 років призвела до створення регуляторних рамок і механізмів страхування депозитів, тоді як енергетична криза 1973 року стимулювала розвиток фінансових деривативів для хеджування ризиків. Азійська криза 1997 року викликала валютні реформи, а криза доткомів 2000–2002 років сприяла покращенню корпоративного управління.

Після фінансової кризи 2008 року впровадили Базель III і посилили регуляцію, а європейська боргова криза 2010 року дала поштовх до створення механізмів фінансової стабільності. Пандемія COVID-19 у 2020 році прискорила

цифровізацію та розвиток дистанційних фінансових послуг, водночас популяризуючи криптовалюти. Ці кризи стали каталізатором інновацій, які трансформували фінансову систему, зробивши її більш стійкою та адаптивною (табл. 1.3).

Таблиця 1.2

Вплив фінансових криз на світовий фінансовий ринок і пов'язані з цим інновації*

Фінансова криза	Основні зміни у світовому фінансовому ринку	Інновації, що з'явилися після кризи
Велика депресія (1929–1939)	Падіння фондового ринку, скорочення банківських послуг, глобальна економічна рецесія.	Введення регуляторних рамок (Glass-Steagall Act), створення FDIC для страхування депозитів.
Енергетична криза (1973)	Зростання волатильності цін на енергоресурси, інфляція, валютні дисбаланси.	Введення фінансових деривативів для хеджування ризиків, розвиток товарних ринків.
Азійська фінансова криза (1997)	Крах валютних курсів і фондових ринків у країнах Азії, скорочення інвестиційних потоків.	Реформи в міжнародному регулюванні, розширення використання валютних свопів.
Криза доткомів (2000–2002)	Падіння акцій технологічних компаній, зменшення капіталізації фондових ринків.	Розвиток корпоративного управління, поява стандартів прозорості для технологічних компаній.
Фінансова криза 2008 року	Крах ринку нерухомості, глобальний банківський колапс, масова рецесія.	Впровадження Базеля III, посилення регуляторного нагляду, розвиток фінансових технологій (FinTech).
Європейська боргова криза (2010)	Дефолти в країнах ЄС, нестабільність євро, скорочення державних бюджетів.	Створення механізмів фінансової стабільності (ESM), посилення бюджетного контролю.
COVID-19 (2020)	Глобальний економічний спад, волатильність ринків, масова міграція капіталу.	Прискорення цифровізації, розвиток дистанційних фінансових послуг, популяризація криптовалют.

*Складено автором

Таблиця 1.3

Сучасні тенденції інноваційності світового фінансового ринку*

Тенденція	Показники (станом на 2023 рік)	Джерело
Цифрові фінанси	Ринок криптовалют: \$1 трлн; кількість користувачів: 420 млн	CoinMarketCap, Chainalysis
Транскордонні операції	Обсяги транскордонних операцій: \$22 трлн; зростання на 10% за рік	МВФ, Світовий банк
HFT-торгівля	Частка HFT у загальному обсязі торгів: 60%; темпи зростання: +15%	Financial Times, Bloomberg
Зелені облігації	Обсяг зелених облігацій: \$600 млрд; CAGR: 12% (2020-2023)	Bloomberg, Climate Bonds Initiative
Регуляторні стандарти	144 країни адаптували IFRS; впровадження стандартів збільшило прозорість на 35%	IFRS Foundation, PwC

*Складено автором

Світовий фінансовий ринок постійно змінюється, адаптуючись до глобальних викликів і технологічних інновацій, що потребували інноваційних підходів..

1. Зростання ролі цифрових фінансів: поширення криптовалют, розвиток блокчейн-технологій та децентралізованих фінансів (DeFi) є ключовими трендами останніх років. Обсяг ринку криптовалют перевищив 1 трильйон доларів США станом на 2024 рік.
2. Збільшення обсягів транскордонних фінансових операцій: інтеграція світових ринків привела до зростання транскордонних потоків капіталу. За даними МВФ, у 2023 році ці обсяги досягли 22 трильйонів доларів США.
3. Автоматизація і штучний інтелект: використання алгоритмічної торгівлі та роботизованих інструментів дозволяє знижувати витрати та підвищувати ефективність операцій. Обсяг високочастотної торгівлі (HFT) зріс на 15% у 2023 році.
4. Зростання значення сталого фінансування: попит на зелені облігації та

екологічно орієнтовані інвестиції стрімко зростає. У 2023 році обсяг зелених облігацій сягнув 600 мільярдів доларів США.

5. Уніфікація регуляторних стандартів: поступове впровадження міжнародних стандартів звітності та регулювання спрощує транскордонні операції. IFRS застосовується у 144 країнах.

Попри численні переваги, впровадження інновацій супроводжується і низкою викликів:

1. Регуляторні бар'єри. Розвиток нових технологій іноді випереджає регулювання, що може призводити до нерегульованих ринків, як у випадку з криптовалютами.

2. Кіберзагрози. Цифровізація фінансових операцій підвищує ризики кіберзлочинності, що ставить під загрозу стабільність ринків.

3. Нерівномірний доступ. Не всі країни та учасники ринку мають рівний доступ до інноваційних рішень, що посилює економічну нерівність.

Інновації – це рушійна сила трансформації світового фінансового ринку. Вони сприяють оптимізації процесів, підвищенню доступності фінансових послуг і забезпеченню стабільності системи. Однак для ефективного використання їхнього потенціалу необхідно подолати виклики, які виникають у процесі впровадження. У майбутньому інновації продовжуватимуть формувати фінансову екосистему, визначаючи її нові горизонти розвитку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

2.1. Впровадження інновацій на світових фінансових ринках

Впровадження інновацій у глобальних фінансових інститутах значно трансформує фінансовий сектор, впливаючи на структуру ринку, конкурентоспроможність та доступність послуг. Основні тенденції та їхній вплив на ринок наведено у табл. 2.1.

Цифровізація фінансової галузі стала потужним драйвером трансформацій у глобальних фінансових інститутах. Інновації у сфері FinTech, такі як штучний інтелект, блокчейн та хмарні технології, докорінно змінюють підходи до управління фінансами. Завдяки автоматизації, фінансові установи оптимізують свої операційні процеси, знижують витрати та підвищують точність рішень. Наприклад, блокчейн забезпечує прозорість та безпеку транзакцій, тоді як штучний інтелект дозволяє прогнозувати ризики і краще оцінювати кредитоспроможність клієнтів. Це створює конкурентну перевагу і стимулює банки до розробки персоналізованих продуктів для різних категорій споживачів.

Вплив фінтех-компаній на фінансовий ринок продовжує зростати:

- Збільшення доступності послуг: близько 1,4 мільярда людей у світі, які раніше не мали доступу до фінансових послуг, отримали можливість користуватися цифровими фінансовими продуктами завдяки мобільним додаткам та платформам.
- Підвищення швидкості операцій: мобільні платіжні сервіси, такі як PayPal, Square та Alipay, забезпечують миттєві транзакції у будь-який час і з будь-якої точки світу.

За даними звіту «Pulse of Fintech H2 2023» від KPMG, загальний обсяг інвестицій у фінтех у 2023 році склав 113,7 млрд доларів США через 4 547 угод, що є найнижчим показником з 2017 року [49].

Таблиця 2.1

Характеристика основних інновацій на світових фінансових ринках*

Категорія	Інновація	Опис	Вплив на ринок
Фінансові технології (FinTech)	Мобільні платежі	Платформи для швидких і зручних грошових переказів через мобільні пристрої.	Збільшення доступності фінансових послуг для населення.
	Штучний інтелект (AI)	Використання AI для аналізу даних, прогнозування ризиків.	Зниження операційних витрат, покращення якості фінансових послуг.
Блокчейн та криптовалюти	Блокчейн	Розподілена база даних для забезпечення прозорості, безпеки та швидкості транзакцій.	Зменшення витрат на транзакції, нові моделі бізнесу, такі як смарт-контракти.
	Криптовалюти	Децентралізовані цифрові активи, що використовуються для платежів та інвестицій.	Поява нових ринків, підвищення конкуренції з традиційними фінансовими інструментами.
Хмарні технології	Хмарні обчислення	Використання хмарних сервісів для зберігання даних та обробки операцій.	Підвищення гнучкості фінансових установ, зменшення витрат на IT-інфраструктуру.
Автоматизація	Робо-адвайзери	Автоматизовані системи для управління інвестиціями та фінансового консультування.	Зменшення вартості послуг для клієнтів, демократизація доступу до фінансів.
Соціальні платформи	Платформи соціального трейдингу	Платформи, що дозволяють інвесторам ділитися стратегіями та досвідом.	Популяризація інвестицій серед нових користувачів, створення спільнот трейдерів.
Безконтактні технології	Технології NFC	Платежі через мобільні пристрої та карти з підтримкою Near Field Communication (NFC).	Підвищення швидкості та зручності проведення платежів.
Регуляторні технології (RegTech)	Автоматизація регуляторного комплаєнсу	Інструменти для моніторингу дотримання регуляторних вимог в реальному часі.	Підвищення прозорості, зниження ризику штрафів за порушення регуляцій.
Big Data	Аналіз великих даних	Збір і обробка масивів даних для розуміння споживчих тенденцій і ризиків.	Поліпшення персоналізації послуг, оптимізація ризиків.
Інтернет речей (IoT)	Інтеграція фінансових сервісів із "розумними" пристроями	Платежі через пристрої IoT, наприклад, смарт-годинники або автомобілі.	Збільшення точок доступу до фінансових послуг, спрощення користувацького досвіду.
Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR)	Інтерактивне управління фінансами через VR/AR	Використання VR/AR для симуляції фінансових операцій, тренінгів та презентацій продуктів.	Підвищення залученості клієнтів, інноваційні підходи до навчання персоналу.

*Складено автором

Це зниження пов'язане з глобальними викликами, такими як високі відсоткові ставки, інфляція та геополітична нестабільність. Основними причинами такого спаду стали високі процентні ставки, війна в Україні та загострення ситуації на Близькому Сході. Попри це, найбільшу частку інвестицій залучили країни Америки – \$78,3 млрд через 2 136 угод, з яких \$73,5 млрд припало на США (1 734 угоди). Для порівняння, у регіоні EMEA (Європа, Близький Схід і Африка) було залучено \$24,5 млрд через 1 514 угод, а в регіоні ASPAC (Азія і Тихоокеанський регіон) – \$10,8 млрд через 882 угоди. У 2021 році зафіксовано найбільший обсяг угод – \$225,8 млрд при кількості 8 055 угод (рис. 2.1). Це свідчить про високу активність на фінтех-ринку у постпандемічний період, коли попит на цифрові фінансові рішення був особливо високим.

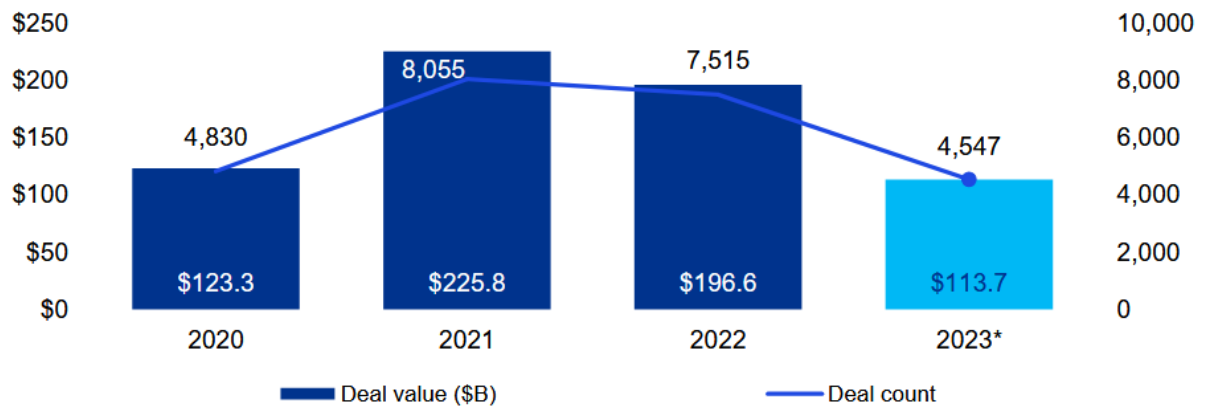

Рис. 2.1. Динаміка глобальних інвестицій у фінтех за період 2020–2023 років, обсяги угод (млрд дол США) та їх кількість [49]

У другій половині 2023 року інвестиції у фінтех трохи зросли – з \$55,5 млрд у першому півріччі до \$58,2 млрд у другому. Цьому сприяли шість великих угод, кожна з яких перевищила \$1 млрд. Серед них – придбання Black Knight (США) компанією Intercontinental Exchange за \$11,7 млрд, покупка Adenza (США) Nasdaq за \$10,5 млрд, залучення \$6,9 млрд британською Finastra, купівля Avantax (США) компанією Cetera за \$1,2 млрд, інвестиція \$1 млрд у Generate (Каліфорнія) та придбання бразильської компанії Pismo компанією Visa за \$1 млрд.

У 2023 році венчурні інвестиції у фінтех значно зменшилися – як у

порівнянні з 2022 роком (\$88,8 млрд у 2022 році проти \$46,3 млрд у 2023 році), так і між півріччями 2023 року (\$27,5 млрд у першому півріччі проти \$18,8 млрд у другому) (рис. 2.2). Найбільше падіння зазнали пізні стадії угод – з \$37,4 млрд у 2022 році до \$14,1 млрд у 2023 році. Незважаючи на це, інвестори продовжували цікавитися окремими напрямками, особливо рішеннями у сфері штучного інтелекту для фінтеху. Очікується, що ринок може відновитися за умови: зниження процентних ставок; стабілізації ринкових оцінок; поживлення інтересу до інновацій у сферах AI, регуляторних технологій (RegTech) та цифрових активів.

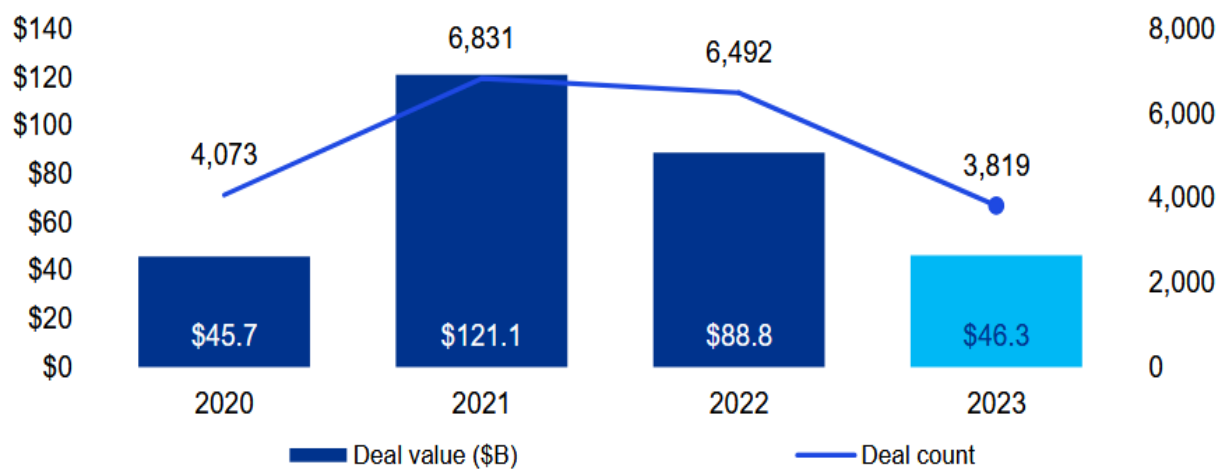

Рис. 2.2. Активність венчурного фінансування у фінтех-галузі за 2020–2023 роки, обсяги угод (млрд дол США) та їх кількість [49]

У 2023 році сектор проптех (технології для нерухомості) залучив рекордні \$13,4 млрд, значна частина яких припала на придбання Black Knight за \$11,7 млрд. Проптех цікавить інвесторів як з точки зору управління нерухомістю, так і у контексті ESG (екологічні, соціальні та управлінські аспекти) та боротьби зі змінами клімату. Поряд із проптехом, зростання інвестицій відзначили й у секторі іншуртех (технології для страхування). Однак платіжні сервіси залишаються лідерами за обсягом фінансування у фінтехі, залучивши \$20,7 млрд у 2023 році.

Штучний інтелект залишається лідером серед технологій, залучаючи понад 12,1 млрд доларів США інвестицій у фінтех у 2023 році.

Впровадження фінтех-рішень сприяло:

- Підвищенню доступності фінансових послуг: цифрові платформи дозволяють обслуговувати клієнтів у віддалених регіонах.
- Зниженню операційних витрат: автоматизація процесів зменшує витрати для фінансових установ.
- Покращенню користувацького досвіду: інтуїтивно зрозумілі інтерфейси та швидкі транзакції підвищують задоволеність клієнтів.

Блокчейн-технології стали фундаментом для еволюції криптовалют і змінили усталені підходи до фінансових операцій. У 2023 році глобальна капіталізація крипторинку перевищила \$1 трлн, причому біткоїн та ефіріум склали понад 60% цього обсягу. Блокчейн пропонує децентралізацію, що знижує залежність від традиційних фінансових установ, прозорість, яка зменшує ризик шахрайства завдяки відкритим даним, та створення інноваційних активів, як-от NFT і смарт-контракти. Водночас штучний інтелект невід’ємно інтегрується у фінансові ринки, оптимізуючи управління ризиками, прогнозування ринкових тенденцій і персоналізацію клієнтських послуг. AI-системи, такі як ті, що використовуються у JP Morgan і Goldman Sachs, аналізують великі масиви даних у реальному часі, підвищуючи точність прогнозів. Алгоритми ШІ адаптують фінансові продукти до потреб клієнтів, враховуючи їхню поведінку і кредитну історію. Розвиток мобільних і безконтактних платежів також демонструє стрімке зростання, яке за даними Statista до 2024 року охопить понад 4,4 мільярда користувачів. Мобільні гаманці, як-от Apple Pay, Google Pay і Samsung Pay, стають особливо важливими для країн із обмеженим доступом до банківських послуг. Наприклад, у Китаї через Alipay і WeChat Pay проводиться понад 90% роздрібних транзакцій, а в Індії уряд активно підтримує цифрові платежі через систему UPI. Інтеграція ESG-підходу стала ще одним значущим напрямом цифровізації фінансових ринків. У 2023 році інвестиції в ESG-фонди перевищили \$2,7 трлн. Цифрові платформи, такі як Sustainalytics і Refinitiv, автоматизують аналіз ESG-метрик, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень.

Мобільні платіжні системи, такі як Apple Pay, Google Pay та Samsung Pay,

значно вплинули на спосіб здійснення транзакцій, забезпечуючи користувачам безпеку, швидкість та зручність. Згідно з даними Statista, у 2021 році кількість користувачів мобільних платіжних послуг досягла 1,48 мільярда, і очікується, що до 2025 року цей показник зросте до 1,89 мільярда (рис. 2.3).

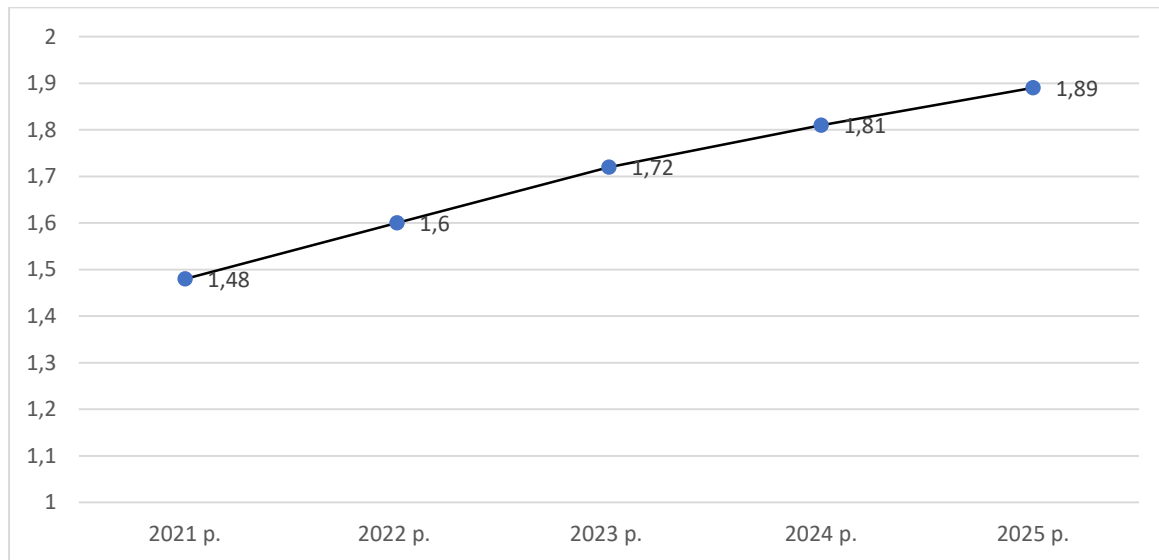

Рис. 2.3. Кількість користувачів мобільних платіжних послуг (млрд осіб) [47]

Мобільні фінансові послуги, зокрема цифрові гаманці, мікрокредити та грошові перекази, значно розширили доступ до фінансових послуг у ряді країн. Так, у Китаї платформи Alipay та WeChat Pay домінують на ринку мобільних платежів, обробляючи понад 90% роздрібних транзакцій. Згідно з даними Statista, у 2021 році кількість користувачів мобільних платіжних послуг у Китаї становила 852 мільйони, і очікується, що до 2025 року цей показник зросте до 1,13 мільярда. Впровадження урядом Індії системи Unified Payments Interface (UPI) сприяло масовому переходу до безготівкових розрахунків. У 2021 році через UPI було здійснено понад 22 мільярди транзакцій на суму понад 41 трильйон індійських рупій (приблизно 550 мільярдів доларів США).

У 2024 році обсяг мобільних платежів у точках продажу (POS) прогнозується на рівні 3,78 трильйона доларів США. У період з 2024 до 2027 року вартість транзакцій, за очікуваннями, зростатиме щороку на 13,45%,

досягнувши 5,52 трильйона доларів. Серед усіх країн світу, Китай, ймовірно, займатиме провідну позицію за обсягами транзакцій через мобільні POS, генеруючи 1721 мільярд доларів США у 2024 році. До 2027 року кількість користувачів мобільних платежів через POS може досягти 1,9 мільярда осіб.

Ці показники ілюструють стрімке зростання популярності мобільних платежів у глобальному масштабі, підтверджуючи їхню ключову роль у майбутньому фінансових трансакцій.

Цифровізація платежів дозволяє банкам та фінтех-компаніям створювати нові бізнес-моделі, засновані на персоналізованих послугах, аналізі великих даних та інтеграції штучного інтелекту. Це сприяє підвищенню ефективності та довіри споживачів до цифрових фінансових рішень.

- Персоналізація послуг: використання штучного інтелекту дозволяє фінансовим установам пропонувати клієнтам індивідуалізовані продукти та послуги на основі їхніх фінансових потреб та поведінкових моделей.
- Аналіз великих даних: збір та аналіз даних про транзакції та поведінку клієнтів допомагає фінансовим установам краще розуміти потреби ринку та адаптувати свої пропозиції.

Цифровізація платіжних систем і мобільних фінансових послуг суттєво змінює фінансовий ландшафт, підвищуючи доступність, зручність та ефективність фінансових послуг для мільярдів людей у всьому світі. Ця тенденція продовжуватиме розвиватися, стимулюючи інновації та сприяючи подальшій фінансовій інклюзії.

2.2. Вплив інновацій на глобальну стабільність фінансового ринку та подолання фрагментації

Фрагментація світового фінансового ринку означає розпад його єдиної структури на окремі частини або сегменти, які діють за власними правилами чи обмежені регіональними або політичними чинниками. Це явище виникає внаслідок геополітичної напруженості, регуляторних відмінностей, валютних

обмежень або економічних протекціоністських заходів. Фрагментація ставить під загрозу інтегрованість фінансової системи, знижує ефективність руху капіталу та створює бар'єри для міжнародної співпраці. Основними причинами є наступні.

1. Геополітичні причини. Фрагментація виникає через конфлікти між країнами або блоками країн, що призводить до введення санкцій, розриву фінансових зв'язків і створення окремих ринків, які не взаємодіють між собою.

2. Регуляторні розбіжності. Різні країни встановлюють власні правила для фінансових операцій, наприклад, вимоги до капіталу чи процедури звітності. Це ускладнює діяльність міжнародних компаній та інвесторів.

3. Технологічні бар'єри. Використання різних платформ, стандартів даних та інфраструктури ускладнює взаємодію між фінансовими ринками.

4. Ризики економічної автономії. Деякі країни свідомо обмежують участь у світовій фінансовій системі, щоб уникнути впливу зовнішніх ризиків, наприклад, коливань валютних курсів.

У світовій практиці частими є прояви фрагментації світового фінансового ринку. Основними можна виокремити наступні.

1. Санкції проти Росії після 2014 року. Після анексії Криму багато західних країн, включаючи США та ЄС, ввели санкції проти російських банків і фінансових установ. Це призвело до створення Росією власної системи міжбанківських платежів (СПФС) на заміну SWIFT, що відокремило російську фінансову систему від глобальної.

2. Торговельна війна між США та Китаєм. У 2018 році США запровадили тарифи та обмеження на китайські товари. У відповідь Китай активізував розвиток внутрішніх фінансових ринків і платіжних систем, таких як CIPS (Cross-Border Interbank Payment System), щоб зменшити залежність від долара США.

3. Реформи Brexit. Після виходу Великої Британії з ЄС багато фінансових установ перенесли свої операції з Лондона до Франкфурта, Парижа та інших європейських міст. Це розділило фінансову діяльність між Європою та Великою

Британією, підвищивши витрати на транзакції та ускладнивши регуляторну взаємодію.

4. Технологічна фрагментація через блокчейн. Використання блокчейну у фінансах розділило ринок на децентралізовані фінансові системи (DeFi) та традиційні банки. DeFi працюють незалежно від регулювання, що створює додаткові бар'єри для їх інтеграції в існуючу фінансову систему.

5. Зростання протекціонізму в Азії. Деякі країни, як наприклад Індія, обмежили доступ іноземних компаній до своїх фінансових ринків, впроваджуючи вимоги локалізації даних та обмежуючи використання іноземних платіжних систем.

Фрагментація світового фінансового ринку має широкомасштабний вплив на глобальну економіку, фінансові процеси та відносини між країнами:

1. Зниження ефективності глобального ринку. Фрагментація уповільнює транскордонний рух капіталу, підвищує витрати на транзакції та зменшує ліквідність ринків.

2. Ризик фінансової ізоляції. Країни або регіони, що опиняються в ізоляції через санкції чи власну політику, ризикують втратити доступ до міжнародного капіталу та технологій.

3. Нерівність розвитку. Різний рівень доступу до глобальних фінансових інструментів посилює економічну нерівність між розвиненими та країнами, що розвиваються.

Проаналізуємо основні інновації, пов'язані з фрагментацією:

1. Розвиток локальних платіжних систем. Фрагментація стимулює країни створювати власні фінансові інфраструктури. Наприклад: CIPS у Китаї була створена як відповідь на ризик відключення від SWIFT. Це інноваційні системи, які підтримують локальні транзакції та зменшують залежність від міжнародних мереж. Цифрові валюти центральних банків (CBDC), такі як цифровий юань, допомагають створювати альтернативні платіжні екосистеми, спрямовані на зменшення впливу фрагментації.

2. Інновації у децентралізованих фінансах (DeFi). Децентралізовані

фінанси, засновані на блокчейні, пропонують глобальну платформу, яка діє незалежно від політичних чи економічних кордонів. Наприклад:

- Смарт-контракти та децентралізовані біржі дозволяють користувачам здійснювати транзакції без необхідності звертатися до традиційних фінансових установ. Такі рішення знижують вплив геополітичних бар'єрів і забезпечують доступ до капіталу для учасників ринку з різних країн.

3. Розвиток регіональних ринків. Фрагментація спонукає до посилення регіональної інтеграції. Інновації сприяють розвитку регіональних платформ, які об'єднують фінансові ресурси та стандарти:

- У рамках ЄС впроваджуються ініціативи для створення єдиних стандартів звітності та інтегрованої платіжної системи SEPA.

- В Африці розвиток AfCFTA (African Continental Free Trade Area) стимулює фінансові інновації, спрямовані на полегшення транскордонних розрахунків у межах континенту.

4. Кібербезпека та цифровізація. Фрагментація створює нові виклики у сфері безпеки фінансових даних і транзакцій. Інновації у кібербезпеці стають необхідними для захисту локальних фінансових систем від зовнішніх загроз:

- Впровадження штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє виявляти кіберзагрози в режимі реального часу.

- Використання розподілених реєстрів підвищує прозорість транзакцій і запобігає шахрайству.

5. Цифрові платформи для глобального доступу. Фрагментація стимулює розвиток глобальних платформ, які допомагають подолати бар'єри:

- Платформи Paxful або LocalBitcoins дають змогу здійснювати транзакції між учасниками різних країн, навіть якщо вони ізольовані від традиційних фінансових систем.

- Хмарні технології дозволяють фінансовим компаніям працювати глобально, незважаючи на локальні обмеження.

6. Інновації у регулюванні. Фрагментація вимагає адаптації регуляторних механізмів:

- Використання RegTech (Regulatory Technology) дозволяє регуляторам відстежувати фінансові операції навіть у розділених ринках, забезпечуючи дотримання норм.

- Розробка глобальних стандартів, таких як IFRS або Базель III, сприяє збереженню базової узгодженості між ринками.

Одним із ключових напрямків розвитку ринку похідних фінансових інструментів є вдосконалення торговельних технологій, зокрема широке впровадження алгоритмічної торгівлі (HFT-трейдингу). Цей підхід, заснований на використанні високочастотних торгових систем, залишається темою гострих дискусій між його прихильниками та критиками. Водночас регулятори та організатори бірж намагаються врегулювати діяльність HFT, вводячи обмеження на кількість заявок, щоб запобігти перевантаженню систем, а також впроваджуючи додаткові комісії для зменшення кількості «порожніх» транзакцій.

Цікаво, що конкуренція між трейдерами щодо швидкості операцій поступово змінилася акцентом на зниження транзакційних витрат. Ця еволюція впливає на розвиток інновацій як серед трейдерів, так і організаторів біржової торгівлі. Наприклад, біржі адаптують свої системи до нових технологій, впроваджуючи механізми автоматичного перенаправлення заявок між різними торговими платформами або інтегруючи роботи з альтернативними торговими системами (ATS).

Організатори торгів акцентують увагу на таких аспектах:

- вдосконалення механізмів формування цінових параметрів та ліквідності ринку;
- оптимізація торгових сесій (тривалість, формат);
- модернізація систем клірингу та розрахунків, зокрема методик розрахунку маржі;
- впровадження нових категорій учасників ринку та механізмів взаємодії між ними;
- підвищення гнучкості конструкції похідних контрактів для

стимулювання їх використання.

Попри значні переваги, ринок фінансових деривативів має низку викликів. Це, зокрема, асиметричність між реальним і фінансовим секторами, монополізація фінансових ринків та зростання «фіктивного капіталу». Крім того, надмірна лібералізація регулювання та слабкий розвиток інфраструктури можуть провокувати фінансову нестабільність.

Сучасна сек'юритизація, яка посилила обсяги торгівлі похідними інструментами, сприяє глобалізації фінансових ринків. Проте зростання обсягів віртуального капіталу значно перевищує обсяги реального товарного виробництва, що посилює економічні ризики.

Зелені фінанси та ESG-технології сприяють інноваційному розвитку світового фінансового ринку, оскільки вони створюють нові можливості для інвестування, розширюють спектр фінансових інструментів, а також сприяють інтеграції нових технологій та підходів до оцінки ризиків і впливу на довкілля та суспільство. Вони активно змінюють правила гри на фінансовому ринку, додаючи нові компоненти сталості та соціальної відповідальності до традиційних економічних критеріїв.

Зелені фінанси сприяли появі таких нових інструментів, як зелені облігації, зелені кредити та фонди з екологічною спрямованістю. Ці інструменти є прикладом фінансових інновацій, що спрямовані на підтримку проектів з відновлюваних джерел енергії, енергоефективності, управління водними ресурсами та збереження біорізноманіття. Вони дозволяють не лише фінансувати екологічно чисті проекти, але й роблять це на вигідних для інвесторів умовах завдяки зростаючому попиту на сталий розвиток.

ESG-технології впроваджують нові підходи до оцінки компаній та інвестиційних ризиків. Врахування екологічних, соціальних та управлінських факторів дозволяє інвесторам отримувати повніше уявлення про компанії та їхні перспективи. Впровадження ESG-аналізу є інновацією, оскільки включає параметри, які традиційно ігнорувалися, але значною мірою впливають на стійкість і вартість компанії. Наприклад, компанії, що приділяють увагу

зменшенню викидів або соціальній відповідальності, є менш вразливими до екологічних регуляцій або соціальних протестів.

Зелені фінанси та ESG-технології стимулюють технологічні інновації у багатьох секторах, включаючи енергетику, транспорт, будівництво, водопостачання та управління відходами. Оскільки інвестори шукають проекти, які мають позитивний вплив на довкілля, це стимулює компанії впроваджувати нові технології та підходи для зменшення свого негативного впливу на навколишнє середовище. Це, у свою чергу, сприяє швидшому впровадженню інноваційних технологій, таких як енергозберігаючі рішення, використання відновлюваних джерел енергії та розвиток циркулярної економіки.

ESG-технології також пов'язані з цифровими інноваціями на фінансовому ринку. Платформи, що дозволяють збирати та аналізувати дані ESG, є важливою частиною фінансового інноваційного середовища. Інтеграція штучного інтелекту, блокчейн-технологій та великих даних (Big Data) дозволяє зробити оцінку компаній більш прозорою та ефективною. Наприклад, блокчейн може бути використаний для моніторингу відповідності екологічним стандартам, а штучний інтелект дозволяє автоматично аналізувати величезну кількість ESG-даних.

Зелені фінанси (табл. 2.2) та ESG-технології сприяють фінансовій інклюзії, створюючи нові можливості для залучення капіталу в економічно менш розвинені регіони. Такі проекти, як фінансування сонячних електростанцій або підтримка малих підприємств у сільських районах, допомагають забезпечити сталий економічний розвиток і соціальну справедливість. Це стимулює розвиток нових фінансових моделей, таких як мікрофінансування та краудфандинг, орієнтованих на підтримку екологічних та соціальних ініціатив. Зелені фінанси та ESG-технології також стимулюють інновації на рівні регулювання фінансового ринку.

Країни та міжнародні організації розробляють нові регуляторні підходи, що враховують важливість сталого розвитку. Наприклад, Європейський Союз розробив регламент про «зелені» інвестиції, що визначає стандарти для

інвестування в екологічно значущі проекти. Ці регуляторні ініціативи сприяють створенню нових моделей фінансового ринку, де сталий розвиток є основним критерієм інвестиційного вибору.

Таблиця 2.2

Основні характеристики зелених облігацій*

Характеристика	Опис
Визначення	Боргові фінансові інструменти, кошти від яких спрямовуються на екологічно значущі проекти, що сприяють сталому розвитку та зменшенню негативного впливу на довкілля.
Основні типи	1. Корпоративні зелені облігації 2. Урядові та муніципальні зелені облігації 3. Облігації міжнародних організацій
Цільове використання коштів	Відновлювана енергетика, підвищення енергоефективності, очищення води, управління відходами, захист біорізноманіття, екологічна інфраструктура
Основні емітенти	1. Світовий банк 2. Apple 3. Європейський інвестиційний банк 4. Польський уряд 5. Tesla
Переваги для емітентів	1. Покращення репутації компанії або уряду 2. Залучення екологічно свідомих інвесторів 3. Доступ до податкових пільг у деяких країнах
Переваги для інвесторів	1. Вкладення у сталий розвиток 2. Можливість диверсифікації портфеля 3. Підтримка позитивного впливу на довкілля
Виклики зелених облігацій	1. Визначення зеленості проекту 2. Ризик 'зеленого відмивання' (greenwashing) 3. Витрати на звітність та прозорість
Приклади проектів	1. Розширення виробництва електромобілів (Tesla) 2. Встановлення сонячних електростанцій у країнах, що розвиваються (Світовий банк)
Звітність і прозорість	Емітенти повинні надавати регулярну звітність щодо використання коштів та їхнього впливу на довкілля, забезпечуючи прозорість для інвесторів.
Роль у фінансових ринках	Стимулюють інвестування у проекти з позитивним екологічним впливом, сприяючи переходу до економіки з низькими викидами вуглецю.

*Складено автором

Зелені фінанси та ESG-технології залучають новий тип інвесторів, які надають перевагу сталим і соціально відповідальним інвестиціям. Це сприяє

диверсифікації капіталу на фінансових ринках, адже великі пенсійні фонди, соціально-відповідальні фонди та індивідуальні інвестори все частіше вкладають кошти у зелені та ESG-ініціативи. Таким чином, зростання попиту на подібні інвестиції стимулює розвиток інноваційних фінансових продуктів та сервісів.

Ринок зелених облігацій з'явився у 2007 році, коли Європейський інвестиційний банк випустив перші «зелені» облігації, орієнтовані на фінансування проєктів, що підтримують екологічну стійкість. До 2013 року ринок зростав повільно, зосереджуючись переважно на проєктах у Європі та США. 2014–2015 роки – це період активного розвитку, зокрема завдяки включенню зелених облігацій до інвестиційних стратегій великих фондів, таких як BlackRock. У 2015 році було випущено облігацій на суму близько \$42 млрд. COVID-19 посилив потребу у фінансуванні стійких економік, що привело до збільшення випуску зелених облігацій. Загальний обсяг випуску досяг \$270 млрд. Основну частину залучених коштів спрямували на фінансування відновлюваної енергетики, сталого транспорту та управління водними ресурсами. У 2021 році глобальний обсяг випуску зелених облігацій досяг \$573 млрд, що стало найвищим показником на той час. До ринку активно приєдналися країни Азії, зокрема Китай, Індія та Південна Корея, що демонструють високі темпи економічного зростання. Глобальна економічна нестабільність, спричинена війною в Україні та енергетичною кризою, призвела до зниження темпів зростання у 222 р. Обсяг випуску зелених облігацій зменшився до \$487 млрд.

У 2023 році глобальний ринок зелених облігацій досягнув нових висот, продемонструвавши значне зростання обсягів випуску, причому ключову роль у цьому процесі відіграли ринки, що розвиваються. Обсяг випуску зелених, соціальних, сталих і облігацій, прив'язаних до стійкості (GSSSB), майже досяг позначки \$1 трлн, повторивши рекорд 2021 року. Зелені облігації зокрема становили \$575 млрд, перевершивши попередній рекорд у \$573 млрд, встановлений у 2021 році. Ринки, що розвиваються, стали одним із драйверів зростання, збільшивши випуск зелених облігацій на 34% порівняно з попереднім

роком, досягнувши \$135 млрд. Це свідчить про зростаючий інтерес і залучення цих економік до фінансування сталого розвитку.

Щодо регіональної активності, то основні тенденції наступні:

- Європа залишається лідером ринку, забезпечивши 53% глобального обсягу зелених облігацій, що становить \$309,6 млрд. Значний внесок зробила Велика Британія, випустивши зелені облігації на суму близько £18,3 млрд (приблизно \$22,5 млрд).
- Азіатсько-Тихоокеанський регіон охопив третину світового ринку зелених облігацій, причому на Китай припало 44% регіонального обсягу.
- Африка продемонструвала вражаючий ріст у 326%, досягнувши обсягу випуску \$2 млрд. Серед найбільших емітентів – Африканський банк розвитку та Kenya Power and Lighting Company.

Приватні емітенти, зокрема нефінансові та фінансові корпорації, забезпечили 57% випуску зелених облігацій у 2023 році, що становить \$335 млрд. Нефінансові корпорації внесли значний внесок, зокрема, індійська компанія ReNew Power залучила \$7,8 млрд через зелені кредити.

Зростання ринку зелених облігацій свідчить про глобальну зацікавленість у фінансуванні екологічно сталих проєктів. Як розвинені країни, так і ринки, що розвиваються, продовжують активно підтримувати зелене фінансування, сприяючи подальшому розвитку ринку. Зелені облігації дедалі більше відіграють ключову роль у боротьбі зі змінами клімату та стимулюванні сталого розвитку.

Сучасні фінансові інновації виступають потужним рушієм трансформацій у глобальній економіці, сприяючи розвитку нових послуг і підвищенню ефективності систем. Однак вони також створюють виклики, які можуть вплинути на стабільність ринку.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

3.1. Регулювання інноваційних процесів на фінансових ринках: виклики та можливості

Інноваційні процеси на фінансових ринках стрімко змінюють традиційний підхід до функціонування фінансової системи, створюючи нові можливості для економічного розвитку, але водночас ставлячи перед регуляторними органами численні виклики. Цифровізація, розвиток фінансових технологій (FinTech), зростання популярності криптовалют та цифрових активів вимагають перегляду традиційних підходів до регулювання, формування нових механізмів контролю та співпраці на міжнародному рівні. Інновації на фінансових ринках часто випереджають розвиток регуляторних механізмів, що створює ризики для стабільності фінансової системи. Серед основних викликів можна виділити такі:

1. Швидкість технологічного розвитку. Регулятори стикаються з труднощами у відстеженні та розумінні нових технологій, що ускладнює їх ефективне регулювання.

2. Глобалізація фінансових потоків. Інноваційні фінансові інструменти, такі як криптовалюти, мають глобальний характер, що вимагає координації між різними юрисдикціями.

3. Питання безпеки та конфіденційності. Зростання використання цифрових платформ збільшує ризики кіберзлочинності та витоку даних.

4. Баланс між стимулюванням інновацій та регулюванням. Надмірне регулювання може стримувати розвиток фінансових технологій, тоді як його відсутність – створювати ризики для споживачів і ринку.

Одним із найгостріших питань є регулювання криптовалют і цифрових активів. Їх унікальна природа, яка поєднує фінансову, технологічну та юридичну складові, ускладнює розробку регуляторних норм. З одного боку, криптовалюти

сприяють демократизації фінансової системи, знижуючи бар'єри для входу на ринок і забезпечуючи фінансову інклюзію. З іншого боку, вони часто використовуються для незаконних операцій, таких як відмивання грошей чи фінансування тероризму.

Криптовалюти та цифрові активи стали одним із найдинамічніших сегментів фінансових ринків, але їхня правова природа залишається неоднозначною. У багатьох юрисдикціях криптовалюти розглядаються як інструменти інвестування, однак відсутність єдиного підходу ускладнює їх регулювання. Наприклад, ризики відмивання грошей та фінансування тероризму залишаються актуальними, що потребує розробки механізмів міжнародної співпраці для моніторингу транзакцій на блокчейні. Водночас, регулювання цифрових активів повинно стимулювати розвиток технологій, а не стримувати їх. Одним із прикладів є впровадження регуляторних «пісочниць», що дозволяють тестувати інноваційні проєкти без надмірного адміністративного тиску.

Україна активно працює над створенням правового поля для криптовалют та цифрових активів. У березні 2022 року було прийнято Закон «Про віртуальні активи», який встановлює правовий статус віртуальних активів та визначає правила для учасників ринку (Закон не набрав чинності). Закон офіційно визнає криптовалюти як нематеріальні блага та встановлює їх правовий статус (табл. 3.1). Вводяться вимоги до реєстрації та ліцензування компаній, що надають послуги, пов'язані з віртуальними активами. Хоча закон встановлює правові основи, питання оподаткування операцій з віртуальними активами потребує додаткових нормативних актів та змін до Податкового кодексу України. «Однією з можливостей вирішення проблем, що виникають у цьому Законі, є імплементація іноземного законодавства, зокрема Регуляції (ЄС) 2023/1114, відомої як Markets in Crypto-Assets (MiCA). Ця регуляція вводить визначення «криптоактив» і класифікує криптоактиви на токени електронних грошей, токени з прив'язкою до активу та інші криптоактиви, які не відповідають визначенням EMTs та ARTs. Вона також встановлює правила для оприлюднення

конфіденційної інформації, обмеження щодо торгівлі на основі інсайдерської інформації, заборону на неправомірне розголошення інсайдерських даних та маніпулятивні дії на ринку криптоактивів і вводить стандарти та обов’язки для тих, хто надає послуги у цій сфері» [5].

Таблиця 3.1

Ключові положення Закону України «Про віртуальні активи»*

Назва положення	Опис
Визнання віртуальних активів	Закон офіційно визнає віртуальні активи як нематеріальні блага та встановлює їх правовий статус в правовому полі України.
Регулювання діяльності постачальників послуг	Вводяться вимоги до реєстрації та ліцензування компаній, що надають послуги, пов’язані з обігом віртуальних активів (біржі, обмінники тощо).
Державний нагляд	Міністерство цифрової трансформації України визначено головним регулятором ринку віртуальних активів, відповідальним за контроль та нагляд.
Фінансовий моніторинг	Запроваджуються заходи протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму відповідно до міжнародних стандартів через операції з віртуальними активами.
Податкове регулювання	Для повного регулювання оподаткування операцій з віртуальними активами необхідно внести зміни до Податкового кодексу України.
Захист прав учасників ринку	Встановлюються механізми захисту прав та інтересів користувачів віртуальних активів, включаючи вимоги до прозорості та розкриття інформації.
Взаємодія з традиційною фінансовою системою	Закон визначає порядок обміну віртуальних активів на національну валюту та інші блага, встановлюючи правила для таких операцій.
Відповідальність за порушення	Визначаються санкції та відповідальність за недотримання законодавства у сфері віртуальних активів, включаючи штрафи та інші заходи впливу.
Міжнародне співробітництво	Передбачається співпраця з міжнародними організаціями та іноземними регуляторами для гармонізації законодавства та стандартів.
Сприяння інноваціям	Закон стимулює розвиток інноваційних технологій, зокрема блокчейн, та їх інтеграцію в різні сфери економіки та державного управління.

*Складено автором

22 березня 2024 року Міжнародний валютний фонд (МВФ) представив оновлену програму для України в межах механізму розширеного фінансування, у якій було порушено питання змін до законодавства у сфері віртуальних активів.

Згідно з висновками МВФ, чинна нормативно-правова база щодо віртуальних активів може створювати загрози для цінової стабільності та знижувати ефективність монетарної політики. У зв'язку з цим до кінця грудня 2024 року планується, що Національний банк України (НБУ) та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), за сприяння технічної допомоги МВФ та після консультацій із його представниками, мають розробити оновлений варіант законодавства. Це законодавство буде спрямоване на врегулювання ринку віртуальних активів у відповідності до найкращих міжнародних стандартів. Новий законопроект має враховувати стратегічні пріоритети економічного розвитку України, одночасно знижуючи ризики для цінової та фінансової стабільності країни.

Міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) чи Банк міжнародних розрахунків (BIS), відіграють ключову роль у координації підходів до регулювання (рис. 3.1). Їхні рекомендації сприяють гармонізації законодавства різних країн, забезпечуючи стабільність глобальної фінансової системи.

Проаналізуємо роль ключових інституцій в регулюванні інноваційного розвитку світового фінансового ринку.

1. Міжнародний валютний фонд (МВФ):

- Роль: МВФ аналізує вплив фінансових інновацій на глобальну економіку та фінансову стабільність. Він надає рекомендації щодо монетарної та фіскальної політики, сприяє обміну інформацією між країнами.

- Приклад: МВФ досліджує питання цифрових валют центральних банків (CBDC) та їх вплив на міжнародну фінансову систему.

2. Світовий банк:

- Роль: сприяє економічному розвитку та фінансовій інклюзії, підтримуючи інноваційні проекти в країнах, що розвиваються.

- Приклад: фінансування проектів з впровадження мобільних платежів та цифрових фінансових послуг для населення з обмеженим доступом до традиційних банківських послуг.

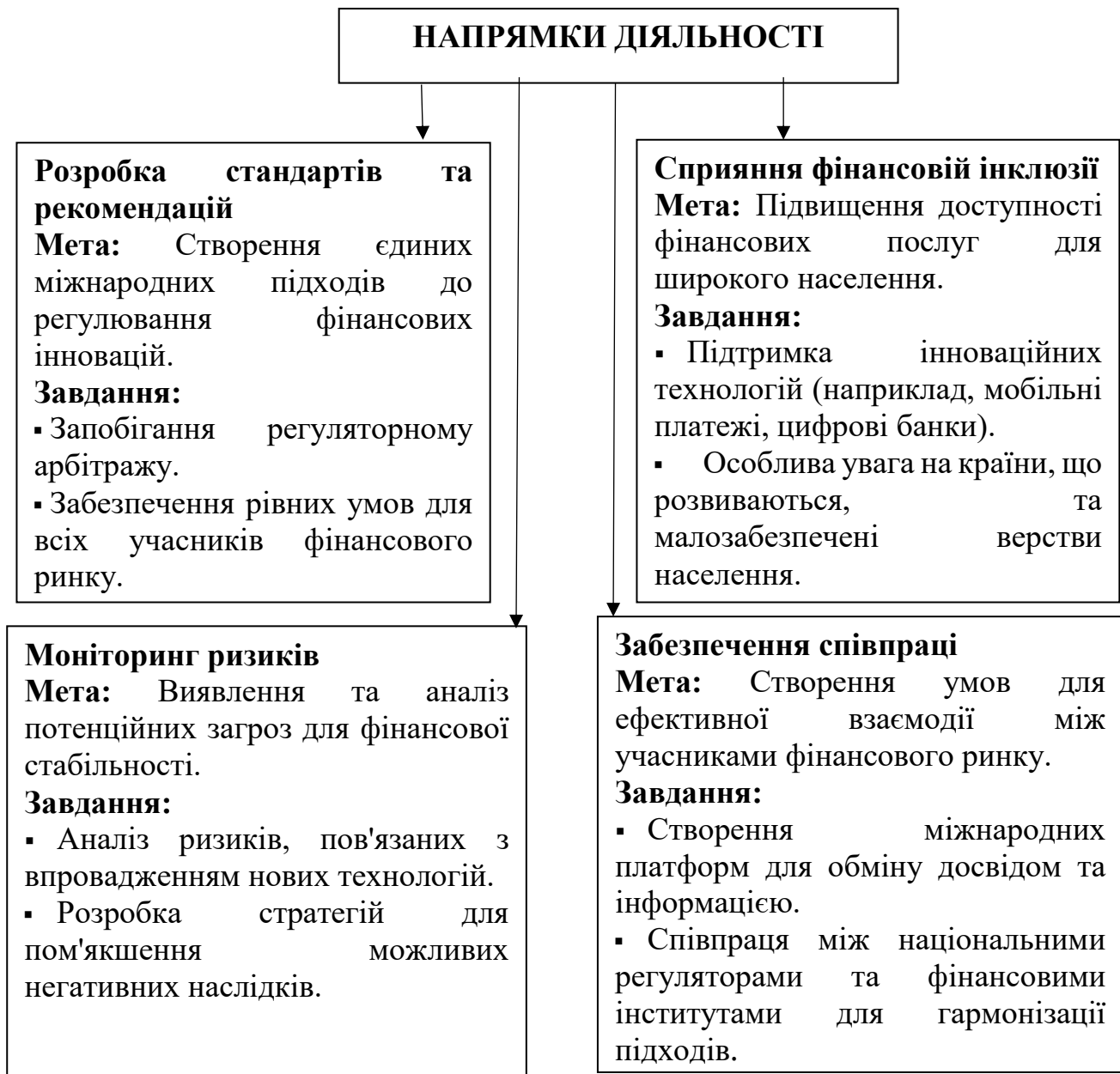

Рис. 3.1. Основні напрямки діяльності міжнародних фінансових організацій у регулюванні інновацій на світовому фінансовому ринку*

*Складено автором

3. Банк міжнародних розрахунків (БМР):

- Роль: слугує форумом для центральних банків, сприяючи співпраці в галузі монетарної та фінансової стабільності.
- Приклад: БМР координує дослідження щодо регулювання криптоактивів та технології розподіленого реєстру (DLT). BIS активно працює над розробкою стандартів для цифрових валют центральних банків (CBDC), які

можуть стати відповіддю на виклики криптовалют.

4. Рада з фінансової стабільності (FSB):

- Роль: моніторить та надає рекомендації щодо глобальної фінансової системи з метою підтримки стабільності.

- Приклад: FSB розробляє рекомендації для регулювання стейблкоїнів та інших криптоактивів, що мають глобальний вплив.

5. Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO):

- Роль: встановлює стандарти регулювання ринків цінних паперів для захисту інвесторів та забезпечення прозорості.

- Приклад: IOSCO публікує принципи для регулювання краудфандингу та бірж цифрових активів.

6. Група двадцяти (G20):

- Роль: Форум для міжнародної економічної співпраці, де обговорюються глобальні виклики, включаючи фінансові інновації.

- Приклад: G20 підтримує розробку міжнародних стандартів для регулювання криптоактивів та боротьби з відмиванням грошей.

Стрімкий розвиток фінансових технологій відкриває нові можливості для економічного зростання, але водночас створює серйозні виклики для регулювання та запобігання шахрайським операціям. Зокрема, інновації у сфері фінансів сприяють появі складних транзакційних систем, які можуть використовуватись як для легітимних цілей, так і для недобросовісних практик. Це вимагає формування ефективних регуляторних підходів, що дозволять одночасно підтримувати інновації та захищати фінансові ринки від ризиків. У цьому контексті пропонуються шляхи вдосконалення регуляторних механізмів, спрямованих на зменшення шахрайства та підвищення прозорості фінансових операцій.

1. Впровадження адаптивного регулювання. Розвиток фінансових технологій потребує гнучкого підходу до регуляторних механізмів. Доцільно створити систему адаптивного регулювання, яка дозволить швидко реагувати на зміни технологій. Основними складовими такого підходу є:

- Модульні регуляторні рамки, які передбачають тимчасові норми з можливістю їхнього оновлення на основі отриманого досвіду.

- Регуляторні пісочниці, де інноваційні рішення тестуються в безпечному середовищі. Ця практика активно розвивається «як «пісочниці» фінансового регулювання в таких країнах: Сінгапур, Гонконг, Австралія, Велика Британія, Канада, Бахрейн, Таїланд, Малайзія» [46]. Карта (рис. 3.2) демонструє, що розвинені країни є лідерами у впровадженні таких механізмів, тоді як країни, що розвиваються, лише починають цей процес. Зеленим кольором позначені країни, де регуляторні пісочниці вже функціонують. Це охоплює більшість економічно розвинених регіонів, включаючи США, Канаду, країни Європи (наприклад, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди), Австралію, Китай та інші країни Азії. Червоним кольором позначені країни, які лише оголосили про плани запуску регуляторних пісочниць. Це включає країни, такі як Грузія, Киргизстан, Туніс та деякі інші.

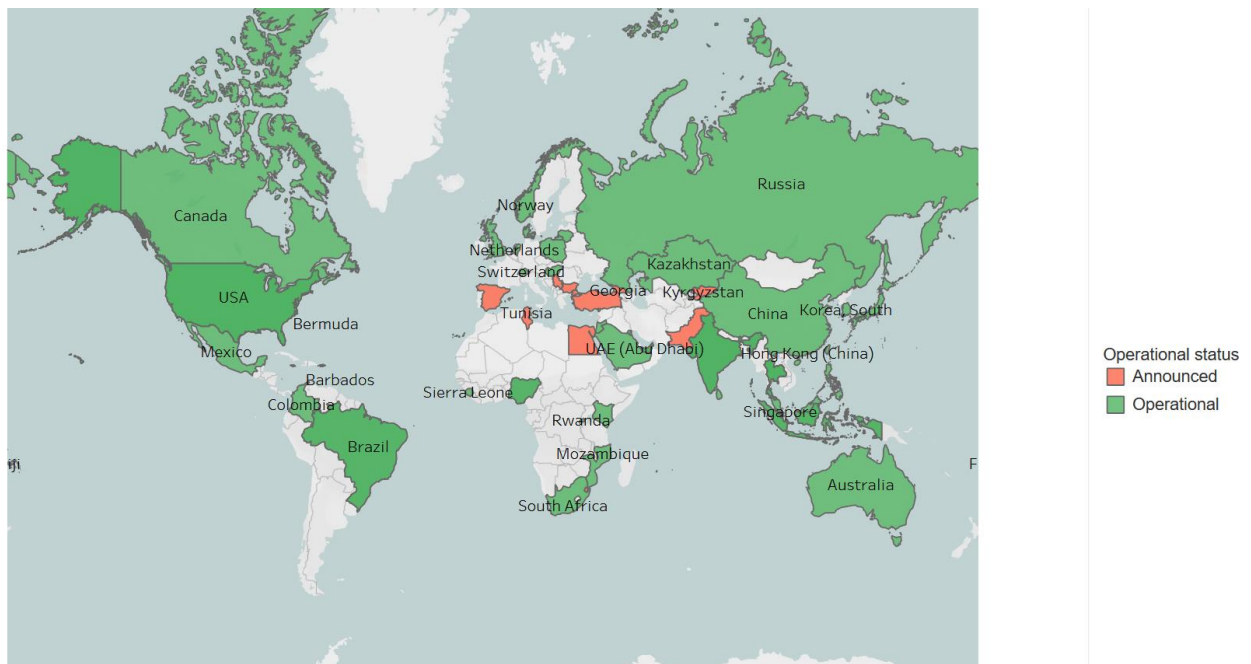

Рис. 3.2. Статус регуляторних пісочниць у різних країнах світу [50]

Активні пісочниці є лише у кількох країнах Африки, таких як Південна Африка та Руанда, що вказує на поступовий розвиток регуляторної інфраструктури (рис. 3.2). Деякі країни, наприклад, Бразилія та Барбадос, мають

діючі пісочниці, що свідчить про початковий рівень інновацій у регулюванні. У країнах, позначених червоним кольором, існує потенціал для розвитку, але вони можуть стикатися із затримками через недостатнє фінансування, брак досвіду або регуляторні бар'єри. Щодо країн ЄС, слід зазначити, що перехід до більш централізованого підходу шляхом впровадження регуляторної пісочниці, що охоплює весь ЄС і забезпечує транскордонне регулювання, не є безпрецедентним кроком. Наприклад, 14 лютого 2023 року Європейська комісія запустила регуляторну пісочницю, яка створює загальноєвропейську платформу для регуляторного діалогу, спрямованого на підвищення правової визначеності для інноваційних випадків застосування технологій розподіленого реєстру.

Найбільший прогрес у впровадженні регуляторних пісочниць спостерігається у регіоні Східної Азії та Тихоокеанського регіону (рис. 3.3), що може бути пов'язано із високим рівнем технологічного розвитку та активною підтримкою інноваційних ініціатив. Інші регіони демонструють різні рівні активності, залежно від економічних, політичних та регуляторних умов. Разом з тим, у всіх регіонах чітко видно зростання кількості пісочниць у 2020 році. Це може бути пов'язано із загальносвітовою тенденцією до прискорення розвитку фінансових інновацій та адаптації регуляторних рамок до нових викликів.

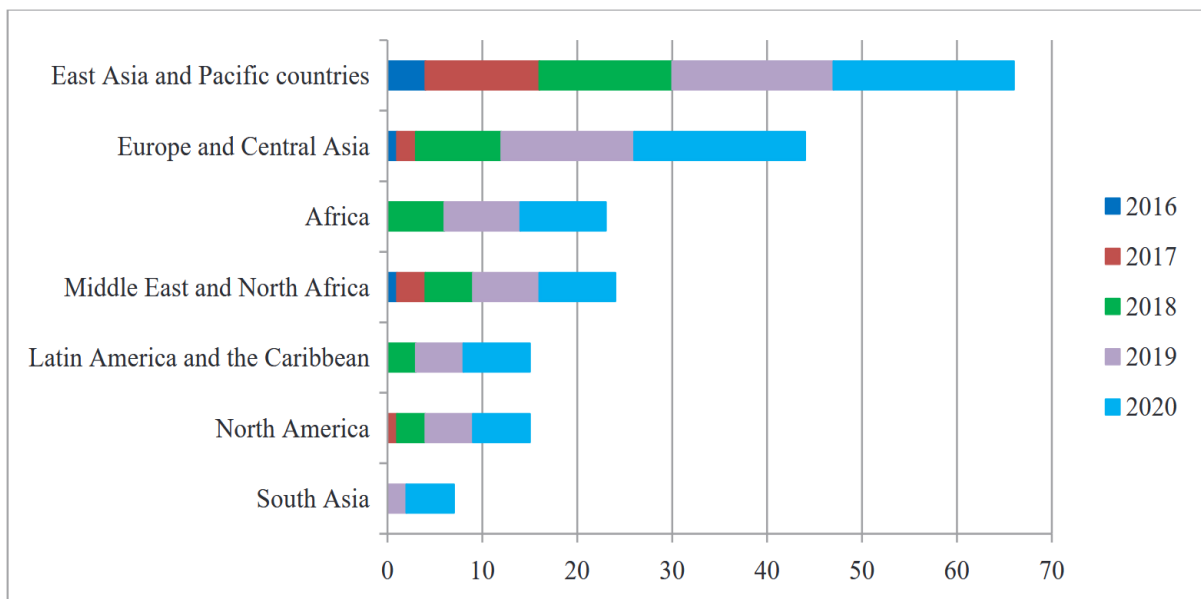

Рис. 3.3. Кількість регуляторних пісочниць («sand pits») за регіонами світу у період з 2016 по 2020 рік [50]

Національним банком України було розроблено Концепт платформи інноваційних фінансових рішень НБУ [26]. «Завдяки регуляторній платформі компанії зможуть протестувати свої інноваційні фінансові і платіжні продукти, а регулятор – модернізувати власні регуляторні підходи і нормативне поле. Наразі участь у регуляторній платформі зможуть взяти лише вже зареєстровані або авторизовані Національним банком учасники фінансового та платіжного ринків» [29].

2. Посилення цифрової ідентифікації та прозорості.

- Обов'язкове впровадження цифрової ідентифікації користувачів для операцій на фінансових ринках, що сприятиме відстежуваності транзакцій.
- Запровадження вимоги щодо повного розкриття інформації про операції з віртуальними активами, включно з джерелами фінансування та кінцевими бенефіціарами.

3. Використання штучного інтелекту для моніторингу. Штучний інтелект є ефективним інструментом для виявлення шахрайських схем. Доцільно:

- Використовувати ШІ для аналізу транзакцій у режимі реального часу, що дозволяє швидко визначати аномальні шаблони (табл. 3.2).
- Створити бази даних ризиків для автоматизованого виявлення підозрілих операцій.

4. Уніфікація міжнародного регулювання. Для боротьби з шахрайством на глобальному рівні необхідно:

- Поглибити співпрацю між міжнародними фінансовими організаціями, такими як FATF, МВФ та ЄС, для гармонізації стандартів.
- Розробити глобальну платформу обміну даними про шахрайські операції та підозрілі суб'єкти.

5. Підвищення фінансової обізнаності населення. Оскільки недостатня обізнаність громадян сприяє шахрайству, пропонується:

- Проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення фінансової грамотності.
- Створення консультаційних платформ, де громадяни зможуть отримати

рекомендації щодо безпечного використання фінансових інструментів.

Таблиця 3.2

Приклади використання ШІ для аналізу транзакцій у реальному часі*

Компанія/Установа	Технологія	Метод	Результат
PayPal	ШІ для виявлення шахрайських операцій	Машинне навчання для аналізу поведінкових даних, історії транзакцій та геолокації	Зниження шахрайських транзакцій, мінімізація хибнопозитивних спрацьовувань
Mastercard	Платформа Decision Intelligence	Аналіз ризику транзакцій за контекстом (історія покупок, місце транзакції)	Покращення конкуренції, зменшення помилкових відхилень транзакцій
JP Morgan Chase	Платформа COiN (Contract Intelligence)	Аналіз документів і транзакцій за допомогою обробки природної мови (NLP)	Швидке виявлення аномалій, зниження витрат на аудит
HSBC	ШІ для виявлення схем відмивання грошей	Аналіз великих даних і шаблонів поведінки для виявлення складних схем	Успішне виявлення складних фінансових злочинів
Visa	Visa Advanced Authorization (VAA)	Оцінка понад 500 показників кожної транзакції за мілісекунди	Запобігання мільйонам шахрайських операцій щорічно
Ant Group (Alipay)	ШІ для аналізу транзакцій та управління кредитними ризиками	Інтеграція з великими даними і алгоритмами машинного навчання	Надійний моніторинг мільярдів операцій
Revolut	ШІ для моніторингу рахунків і виявлення шахрайства	Аналіз поведінкових патернів користувачів, автоматична перевірка транзакцій	Миттєве сповіщення клієнтів, блокування підозрілих транзакцій
AML Systems	Системи ШІ для боротьби з відмиванням грошей	Аналіз великих грошових потоків, визначення підозрілих клієнтів	Ефективна боротьба з відмиванням грошей і шахрайством

*Складено автором

6. Підвищення відповідальності платформ.

- Запровадження обов'язкового ліцензування для платформ, що здійснюють операції з віртуальними активами.

- Регулярні перевірки безпеки таких платформ із врахуванням міжнародних стандартів.

7. Посилення санкцій за порушення.

- Встановлення суворих штрафів і кримінальної відповідальності за фінансове шахрайство.

- Створення відкритих реєстрів порушників для запобігання співпраці з ненадійними суб'єктами.

8. Використання блокчейну для забезпечення прозорості.

- Застосування блокчейну для моніторингу транзакцій, що забезпечить їхню незмінність і доступність.

- Впровадження смарт-контрактів для автоматичного виконання угод без людського втручання.

9. Створення централізованої бази даних віртуальних активів. Єдина база даних забезпечить:

- Простежуваність походження активів.

- Дотримання прав власності та зниження ризиків маніпуляцій.

10. Аналіз впливу інновацій на фінансову систему. Регуляторним органам важливо регулярно оцінювати наслідки інноваційних рішень для економіки, визначати ризики та забезпечувати баланс між стимулюванням розвитку й боротьбою з шахрайством.

Напрямки впровадження інновацій у розвиток фінансового ринку є надзвичайно перспективними, оскільки вони сприяють підвищенню ефективності, прозорості та доступності фінансових послуг. Інтеграція фінансових технологій (FinTech), таких як блокчейн, штучний інтелект, автоматизація процесів та цифрові платформи, дозволяє створювати нові бізнес-моделі, оптимізувати витрати та розширювати доступ до фінансових ресурсів для широкого кола учасників ринку. Крім того, такі інновації сприяють підвищенню фінансової інклюзії, зокрема для малих та середніх підприємств, і підтримують розвиток децентралізованих фінансових екосистем. Однак, для максимізації вигод від впровадження інновацій необхідно адаптувати регуляторні рамки, забезпечити кібербезпеку та мінімізувати ризики, пов'язані з швидким розвитком технологій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження інноваційного розвитку світового фінансового ринку дало змогу зробити наступні висновки та пропозиції.

Глобалізація суттєво змінила природу функціонування світових фінансових ринків, зробивши їх більш відкритими, але й більш вразливими до ризиків. Інтеграція ринків сприяє економічному розвитку, однак водночас підвищує важливість міжнародного регулювання для забезпечення стабільності та мінімізації наслідків фінансових криз. У майбутньому успіх світової фінансової системи залежатиме від її здатності адаптуватися до викликів глобалізації, таких як технологічні зміни, кіберзагрози та нерівність. Глобальний фінансовий ринок є центральним механізмом функціонування світової економіки, забезпечуючи обмін капіталом, кредитами, валютами та інвестиціями між країнами. Він виступає основою для підтримки економічної стабільності, сприяє економічному зростанню та ефективному перерозподілу ресурсів.

Структура фінансового ринку охоплює різні сегменти, зокрема грошовий ринок, ринок капіталу, валютний ринок і ринок деривативів, які забезпечують зв'язок між учасниками економічних процесів. Глобалізація посилила роль цього ринку, підвищивши рівень інтеграції національних економік і прискоривши рух фінансових потоків. Однак глобальний фінансовий ринок також демонструє значну вразливість до зовнішніх шоків, включаючи економічні кризи, політичну нестабільність та регіональні конфлікти. Наприклад, зростання «віртуального» капіталу може створювати фінансові «бульбашки», а недостатнє регулювання – сприяти економічній нестабільності. Його динаміка нерідко відображає складні процеси, які відбуваються у світовій економіці, водночас впливаючи на добробут країн та фінансову стабільність домогосподарств. Сучасна фінансова система також стикається з викликами кіберзагроз, що ставлять під загрозу безпеку даних і транзакцій.

Загалом фінансовий ринок залишається ключовим інструментом розвитку глобальної економіки, об'єднуючи інтереси урядів, бізнесу та окремих інвесторів. Його ефективність залежить від прозорості, довіри між учасниками

та наявності стабільних правил, які підтримують його функціонування. Фрагментація світового фінансового ринку відображає сучасні геополітичні та економічні реалії. Вона підриває єдність глобальної фінансової системи, водночас стимулюючи розвиток локальних ринків і альтернативних систем. Подолання цього явища вимагає координації між країнами, зусиль для уніфікації регуляторних стандартів і зміцнення міжнародного співробітництва.

Фінансові ринки зазнають значного впливу технологічних інновацій, які докорінно змінюють їх функціонування. Цифровізація глобального фінансового ринку стрімко перетворюється на ключовий вектор його розвитку, демонструючи небувалу динамічність. Вона докорінно змінює усталені моделі надання фінансових послуг, роблячи їх більш доступними, ефективними та надійними. У світлі технологічного прогресу та еволюції споживчих очікувань цифрові інструменти стають незамінними елементами сучасних фінансових систем, сприяючи їх адаптації до викликів глобалізованого світу. Цифровізація платіжних систем і мобільних фінансових послуг стала ключовим чинником трансформації глобального фінансового сектору в XXI столітті. Технологічний прогрес та зміна споживчих уподобань сприяли швидкому впровадженню мобільних платіжних платформ, які стали невід'ємною частиною сучасного життя.

Однією з ключових особливостей цифровізації є кількісна масштабізація фінансових процесів. Вона проявляється у збільшенні обсягів транзакцій, зростанні обсягів фінансового капіталу, який може миттєво переміщуватися між ринками, та підвищенні доступності фінансових продуктів. Водночас якісна трансформація фінансового ринку створює нові інструменти, такі як смарт-контракти на базі блокчейну, автоматизація за допомогою штучного інтелекту та хмарні платформи для управління фінансовими ресурсами. У найближчі десятиліття фінансовий ринок, ймовірно, стане ще більш технологічно орієнтованим завдяки штучному інтелекту, блокчейну та іншим інноваціям. Зелені фінанси та ESG-технології стають невід'ємною частиною світового фінансового ринку, сприяючи сталому розвитку та вирішенню екологічних і

соціальних викликів. Зелені фінанси допомагають спрямувати капітал на екологічно значущі проекти, тоді як ESG-технології дозволяють інвесторам оцінювати компанії з точки зору їхнього внеску у сталий розвиток. Ці інструменти стають важливими для зміцнення стабільності фінансових ринків та забезпечення економічного розвитку без шкоди для майбутніх поколінь.

Одним із ключових викликів є швидкість появи нових технологій, яка перевищує темпи розробки відповідних правових механізмів. Наприклад, фінансові технології (fintech) інтегруються у традиційні процеси, створюючи нові продукти та послуги, як-от мобільні платформи для інвестування чи розумні контракти на блокчейні. У таких умовах регулятори стикаються з труднощами у розробці універсальних підходів до регулювання, які залишаються ефективними в умовах постійних змін.

Цифровізація та її вплив на фінансовий ринок є ключовою темою сучасної економічної науки, яка ставить перед суспільством як нові можливості, так і загрози. Процеси цифрової трансформації супроводжуються якісними змінами у взаємодії між учасниками ринку, розширенням доступу до фінансових ресурсів і послуг, а також появою інноваційних бізнес-моделей. Однак разом із цим виникають і нові виклики, пов'язані з регулюванням, прозорістю та безпекою. Ця трансформація створює нові можливості для учасників ринку, але водночас породжує значні виклики для регуляторів, які повинні забезпечити баланс між сприянням інноваціям та захистом стабільності системи. Одним із найбільш небезпечних викликів є кіберзлочинність, яка загрожує фінансовим ресурсам і даним користувачів. Крім того, швидкий розвиток цифрових інструментів ускладнює регулювання ринку. Урядові структури часто не встигають адаптувати свої нормативні акти до нових реалій, що створює правові вакууми та підвищує ризики для всіх учасників ринку.

Ці обставини актуалізують потребу в реформуванні системи регулювання. У сучасних умовах роль держави повинна трансформуватися від пасивного спостерігача до активного учасника, який встановлює правила, забезпечує безпеку та сприяє сталому розвитку. Зокрема, необхідно впроваджувати

регуляторні «пісочниці» для тестування інноваційних технологій, забезпечувати захист прав користувачів, а також підтримувати створення міжнародних стандартів для протидії глобальним загрозам.

Таким чином, цифровізація фінансового ринку є не лише технологічним процесом, але й економічним, соціальним і політичним викликом. Для максимізації позитивного впливу і мінімізації ризиків необхідна тісна співпраця між державою, бізнесом та громадянським суспільством. Лише комплексний підхід дозволить зробити цифрову трансформацію каталізатором розвитку глобального фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балицька М. В., Бровенко К. С. Фінансові технології як драйвер розвитку фінансових ринків. Економічна наука. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 59–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.9.59>.
2. Баранов А. О. Інтернет речей і штучний інтелект: витоки, проблеми правового регулювання. URL: https://www.academia.edu/download/55034651/itlawkonfer_2017_.pdf#page=18.
3. Борисюк О.В. Фінансовий ринок України: тенденції розвитку в умовах глобальних викликів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 2 (07). С. 239–242.
4. Бурмака М., Приходько Б. Моделювання глобального фондового ринку: методологія та інструментарій. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 2 (39). С. 62-77.
5. Внутрішні виклики регулювання віртуальних активів в Україні. 2024. 28 жовтня. URL: <https://unba.org.ua/publications/9651-vnutrishni-vikliki-regulyuvannya-virtual-nih-aktiviv-v-ukraini.html>.
6. Волосович С. В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 33(1). С. 15–22.
7. Волосович С. В. Інноваційні платіжні послуги як іструмент розвитку торгівлі. *Економічний вісник університету*. 2016. № 29/1. С. 12–18.
8. Глобальний ринок Fintech. The Business Research Company. 2023. URL: <https://www.thebusiness-researchcompany.com/report/fintech-market>.
9. Данилишин Б. 2021–2022: Яка ситуація в економіці та на фінансових ринках. *Укрінформ*. 19.01.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3388110-20212022-aka-situaciav-ekonomici-ta-na-finansovih-rinkah.html>.
10. Дроботя Я. А., Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Диджиталізовані інновації банківського бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23.
11. Калашнікова Т.В., Самохіна С.А. Розвиток ринку фінансових технологій в Україні як фактор сприяння фінансовій інклюзивності. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. 2018. № 3. Серія Економічні науки. С. 201–210.

12. Кльоба Л.Г., Добош Н.М., Сорока О.П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/130.pdf.
13. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 4(09). С. 127–133.
14. Колінець Л. Б. Фінансові інновації як чинники трансформації світового фінансового порядку. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 28–32. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/5.pdf.
15. Кондрат О. Б. Інноваційні фінансові інструменти в системі розвитку підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024 рік. Том 9. № 1. С. 339–344.
16. Кравчук Н., Луцишин О. Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. *Світ фінансів*. 2022. № 4(73). С.112–128. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1564/1572>.
17. Краус К. М., Краус Н. М., Манжура О. В. Blockchain як новітній фінансовий інститут: процеси, стратегії, технології та практика застосування в умовах цифровізації економіки. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9883>.
18. Крупка І. М. Економічна природа, роль та значення фінансового ринку в економічній системі. *Світ фінансів*. 2011. № 2. С. 40–48.
19. Крупка І. М. Теоретико-методологічні основи дослідження фінансового ринку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 286–296.
20. Крупка І.М. Особливості розвитку фінансового ринку України в умовах глобалізаційних процесів. Національні фінансові системи в умовах глобалізації: монографія. / За ред. І. О. Лютого. Івано-Франківськ : Галицька Академія, 2008. 306 с. С. 97–123.
21. Лапін А., Грінчук І., Оленюк Д. Діджиталізація економіки в Україні: сучасний стан та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.22>.
22. Леонов Д. А., Львовчкін С. В., Хоружий С. Г. Ринок фінансових

послуг парадигма євроінтеграції: монографія. За наук. ред. В. М. Федосова. Київ: УІРФР, 2008. 848 с.

23. Лютий І. О., Крупка І. М. Пріоритети розвитку та суперечності функціонування вітчизняного ринку акцій. *Наукові праці НДФІ*. 2019. № 2 (87). С. 45–66.

24. Мозговий О. М., Фролова Т. О., Руденко-Сударєва Л. В. та ін. Глобальний фінансовий розвиток: тенденції, технології, регулювання: монографія. За наук. ред. д.е.н., проф. О. М. Мозгового. Київ: КНЕУ, 2017. 782 с.

25. Пантелєєва Н. М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 3(03). С. 68–73. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/3_03_uk/17.pdf.

26. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про регуляторну платформу для тестування послуг, технологій та інструментів на ринках фінансових послуг, платіжному ринку, заснованих на інноваційних технологіях» №39 від 30 березня 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30032023_39.

27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 79-IX від 12.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.

28. Рашкован В. Інновації у фінансовому секторі: десятилітній горизонт. *Український тиждень*. 2021. 29 серпня. URL: <https://tyzhden.ua/innovatsii-u-finansovomu-sektori-desiatyrichnyj-horyzont>.

29. Регуляторна платформа НБУ. URL: <https://promo.bank.gov.ua/sandbox>.

30. Розвиток FinTech в Україні: новий проект від Нацбанку. URL: <https://tehnot.com/ua/razvitie-fintech-v-ukraine-novyyj-proekt-ot-natsbanka>.

31. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи: кол. монографія / за заг. ред. В. Г. Баранової, О.М.Гончаренко. Харків : Діса плюс, 2019. 370 с.

32. Розподіл регуляторних і наглядових функцій на фінансовому ринку:

європейський досвід та рекомендації для України / Фінансовий та економічний аналіз у Верховній Раді України. URL: <https://cutt.ly/MjUZxDv>.

33. Семеног А. Ю. Цифрові фінансові послуги як основний продукт діяльності фінтех-компаній. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2021. № 4. С. 142–152.

34. Смолянська Ю. О. Інноваційні інструменти фінансового ринку. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.3/299.pdf>.

35. Сорока Б. Цифрова парадигма функціонування глобального фінансового ринку. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Випуск 79. С. 196–200.

36. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=4.

37. Тарасюк М.В., Кощєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 131. С. 94–110.

38. Татарин Н. Б., Половко Д. М. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 83. № 4. С. 78–88.

39. Фінансовий клуб. Україна займає 120 позицію з розвитку фінансового ринку. 22 січня 2021. URL: <https://finclub.net/ua/news/ukraina-zaimaie120-pozytsiiu-z-rozvytku-finansovoho-rynku.html>.

40. Цирулик С.В. Тенденції розвитку fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнесінформ*. 2018. № 10. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/71838/1/Semenog_business_inform.pdf.

41. Шелудько В., Вірченко В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку деривативів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2014. № 10. С. 81–87.

42. Шлайфер М., Тодощук А. Діджиталізація економіки України в умовах

євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://economyand-society.in.ua/index.php/journal/article/view/1905/1833>.

43. Ярошевська О.В. Похідні цінні папери в системі формування капіталу і управління ризиками суб'єктів господарювання. *Наукове фахове видання з питань економіки «Агросвіт»*. 2020. № 11. С. 75–82.

44. Global distributed denial of service (DDoS) attacks worldwide in 2021, by attacked country URL: <https://www.statista.com/statistics/1255583/ddos-attacks-by-attacked-country>.

45. Global Innovation Index 2022 URL: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2022/article_0011.html.

46. Kushchuk A., Kairachka N. Functioning of regulatory «sandboxes»: Problems, problems, prospects. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. Полтава: ПНТУ, 2023. Т. (1(88)). С. 46-51. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.1\(88\).2870](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.1(88).2870).

47. Mobile Payments Statistics 2024 By Most Demanded Mobile Banking Features, Most Used Mobile Payment Apps And Locations of Payments. URL: <https://www.coolest-gadgets.com/mobile-payments-statistics/>.

48. Prospects and challenges of digital financial inclusion/fintech innovation in the fourth industrial revolution. 2022. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-16687-7_9.

49. Pulse of Fintech H2 2023. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2024/02/pulse-of-fintech-h2-2023.pdf>.

50. The World Bank. Key Data from Regulatory Sandboxes across the Globe. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/fintech/brief/key-data-from-regulatory-sandboxes-across-the-globe>.